

Harghita – Covasna Iunie – Iulie 2000

Conviețuire și identificare etno-culturală

În rândurile de față dorim să dezbatem problema ambiguității cu care este definită comunitatea etnică majoritară, respectiv minoritară din zona Secuimii și repercusiunile acesteia asupra percepțiilor reciproce dintre români și maghiari. Vom analiza modul în care o situație inversată, de majoritate numerică a minorității, asociată cu o conștiință etno-culturală puternic autovalorizantă, naște o identificare etnică în termeni regionali mult mai accentuată decât cea întâlnită în cadrul populației române. Acest mod de construire a identității etnicilor maghiari (secui) prin comunitatea de apartenență (și nu printr-o comunitate exterioară, de referință) este caracteristic populațiilor majoritare. Identificarea românilor din Harghita și Covasna prin referință la națiunea română în general (sau la românii Transilvăneni) sugerează mai degrabă o autopercepție minoritară. Aprecierea statusului și a facilității sociale de care beneficiază cele două comunități sprijină însă tocmai reversul acestei relații – comunitatea română devine majoritară în termenii prerogativelor formale și (un aspect deloc de neglijat) al statului oficial de “majoritar”.

În această ordine de idei, ne vom opri mai întâi asupra reprezentărilor ce ghidează comportamentul cotidian, asupra practicilor sociale de interacțiune sau izolare etnică (diferențind două niveluri ale acțiunii sociale), vom trece apoi la aspecte ce țin de identificarea în termeni regionali și efectele conviețuirii asupra percepțiilor reciproce – pentru a releva în final dimensiuni ale comportamentului minoritar-majoritar în rândul ambelor populații.

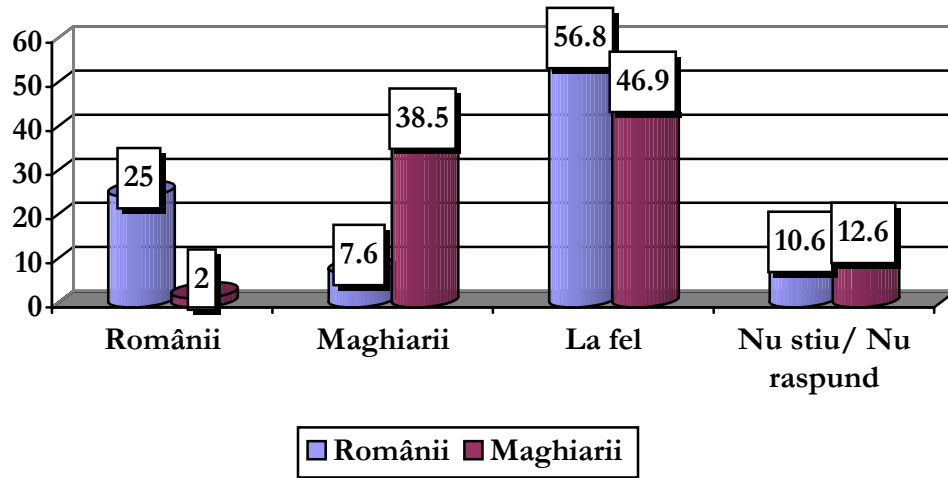
1. Percepția alterității – cât de mult ne diferențiază ceea ce ne diferențiază?

Alteritatea presupune existența unei clasificări după un set de criterii. De aici rezultă două efecte implicite: posibilitatea exercitării unei preferențialități între categorii și motivarea acesteia prin criteriile de diferențiere. Atunci când alteritatea este definită după criteriul etnic, o serie de alte diferențe sunt adăugate criteriului inițial, a căror fundamentare obiectivă este contestabilă. Aceste diferențe sunt încheiate într-un portret cunoscut sub numele de stereotip etnic.

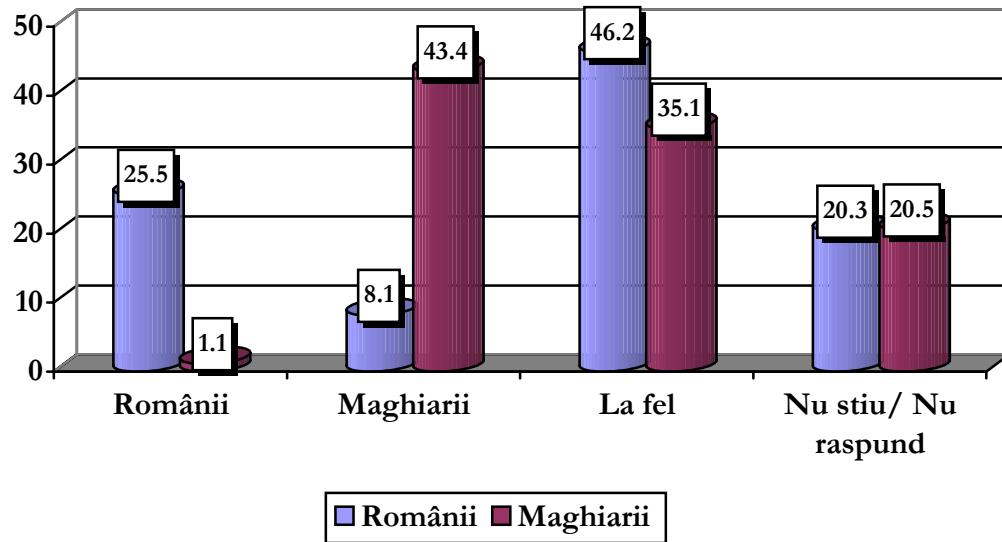
Stereotipurile vehiculate de și despre comunitățile maghiare și cele române s-au bucurat de o atenție sporită în ultima perioadă, de aceea nu considerăm că dezbaterile asupra lor ar trebui să constituie obiectivul rândurilor de față. Vom prefera să analizăm conexiunea dintre aceste stereotipuri și dinamica majoritate-minoritate, respectiv vom contura dimensiunile statutului de majoritar/minoritar în funcție de dimensiunile pozitiv/negative ale autostereotipului.

Preferința pentru membrii unei anumite etnii se manifestă nu numai în ceea ce privește angajarea cu preponderență în relații interpersonale cu acestea (chiar și în interacțiuni formale), dar și în percepția stereotipică sau distorsionată a prestației acestora în cadrul diferitelor activități. Locul de muncă constituie o astfel de situație.

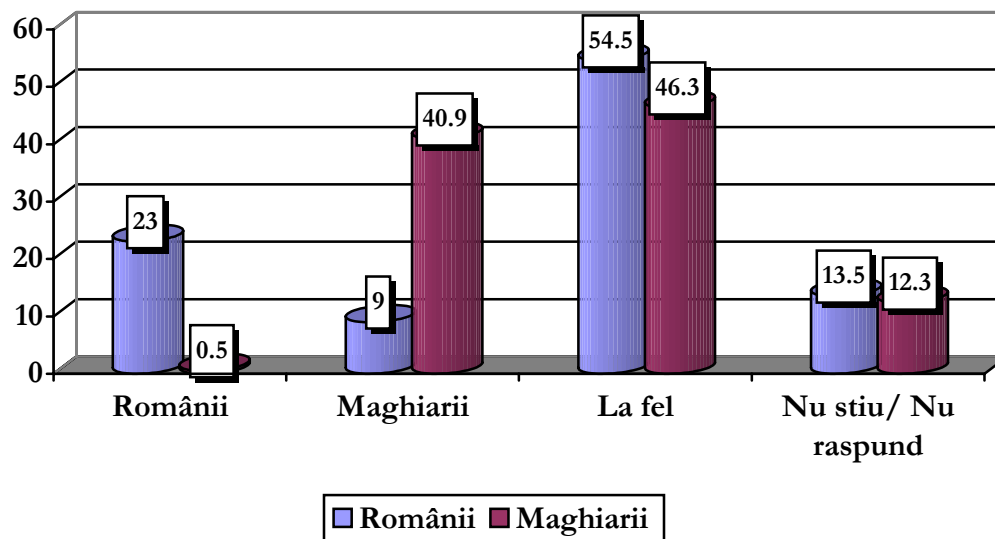
Cine sunt camarazi de munca mai buni?

În opinia Dvs., dintre români și maghiari, cine sunt mai harnici muncitori?

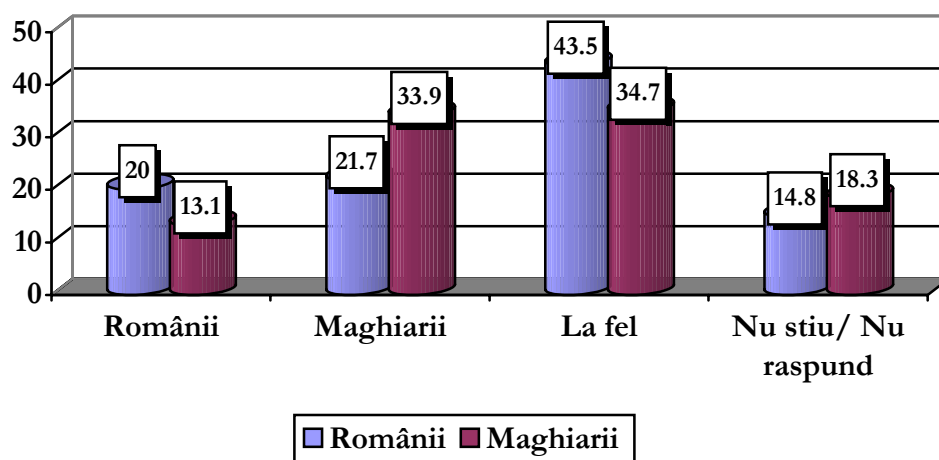
În opinia Dvs., dintre români și maghiari, cine vine cu idei și soluții mai bune?

Comportamentul expectat în cazul evaluării calităților personale ale celor de o anumită naționalitate este de a formula judecăți evaluative pozitive la adresa propriei etnii, respectiv negative despre membrii celeilalte etnii. Distribuția răspunsurilor urmează parțial acest tipar. Putem remarca că autostereotipul pozitiv este mai frecvent la populația maghiară, în timp ce, în cazul românilor, etnia constituie un factor diferențiator mai slab iar heterostereotipul pozitiv este semnificativ mai frecvent (respectiv autostereotipul pozitiv semnificativ mai rar manifestat).

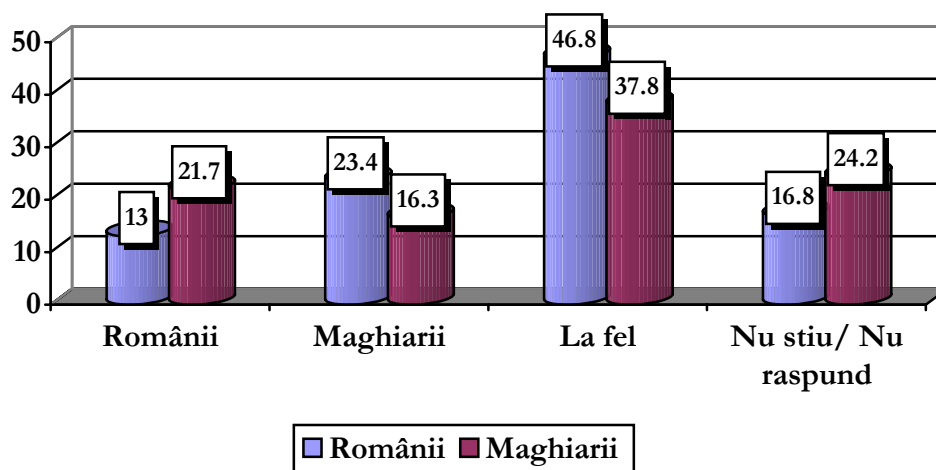
Această tendință pare a se intensifica în cazul judecăților ce vizează facilitatea cu care persoanele fac față unor situații nefavorabile. Formularea “Cine se descurcă mai bine?” uzuală la nivelul limbajului comun, este, în aceeași măsură, destul de interpretabilă însă. Trebuie menționat că în acest caz (spre deosebire de cele anterioare) performanța indivizilor nu este evaluată exclusiv prin raportare la abilități personale: “a te descurca mai bine” înseamnă nu numai “a fi mai abil, mai descurcăreț”, ci și a dispune de resurse materiale și sociale (rețea de persoane la care poți apela la nevoie). O posibilă interpretare a datelor obținute la această întrebare ține așadar nu atât de o stereotipizare a persoanelor, ci a situațiilor în care se află aceste persoane. Procentul maghiarilor ce consideră că maghiarii “se descurcă mai bine” decât românii este semnificativ mai mare decât al celor care atribuie aceeași trăsătură mai degrabă celeilalte etnii, și se apropie foarte mult (cu o diferență de doar 0,8%) de procentul celor ce consideră că nu există diferențe în acest sens. În cazul românilor, domină în continuare tendința de considera similare cele două etnii sub acest aspect, dar heterostereotipul negativ capătă aproape aceeași frecvență ca și cel pozitiv (cca 20%).

Cine se descurca mai bine?

Maghiarii sunt în mai mare măsură înclinați să-și considere situația favorabilă în termenii resurselor sociale și individuale decât românii. Situația se schimbă atunci când subiecții evaluează factori care nu țin în exclusivitate de individ, anume remunerația sa. Întrebați “cine câștigă mai bine?”, atât maghiarii, cât și românii au fost înclinați să considere avantajată mai degrabă cealaltă naționalitate, cu mențiunea că și de această dată majoritatea lor a fost de părere că etnia nu contează sau nu a putut (respectiv nu a dorit) să aprecieze rolul ei:

Cine câștiga mai bine?

Rezumând cele observate până acum, putem concluda că atât în rândul maghiarilor, cât și în rândul românilor, preponderentă este tendința de a nu considera criteriul etnic relevant în contextul activității lucrative. Dar această opinie este împărtășită, de regulă, doar de cca o jumătate dintre etnicii români (valori între 43,5% și 56,8%) și de mai puțin de atâta în rândul etnicilor maghiari (valori între 34,7% și 46,9%). Dincolo de această tendință, românii sunt în mai mare măsură înclinați să evalueze pozitiv etnicii maghiari în privința unor trăsături intrinseci, iar maghiarii evaluează favorabilă mai degrabă situația românilor, decât

persoana lor. Recompensa financiară de care se bucură cealaltă etnie este apreciată, în ambele cazuri, mai mare decât cea a propriei etnii.

Semnificația rezultatelor, dincolo de cea nemijlocită (prezentată până acum), reiese din sintetizarea acestora. De vreme ce in-grupul este perceput drept “mai harnic” și “mai abil” decât out-grupul, în același timp însă drept bucurându-se de mai puțină facilitare socială, respectiv remunerație – apare o potențială sursă de tensiune între cele două etnii.

Am numit această sursă “potențială” deoarece, analizând datele mai precis, constatăm că o parte a celor ce consideră că membrii celeilalte etnii câștigă mai bine se recrutează din rândul celor ce etichetează drept “mai harnică” naționalitatea respectivă. Nu putem însă afirma că aceasta ar constitui majoritatea dintre ei.

Subesantionul romarî

		Cine câștigă mai bine?				Total
		Românii	Maghiarii	La fel	Nu stiu/Nu răspunde	
Cine sunt mai harnici muncitori?	Românii	52 63,4%	44 29,7%	35 11,8%	14 13,3%	145 23,0%
	Maghiarii	10 12,2%	27 18,2%	15 5,1%	5 4,8%	57 9,0%
	La fel	15 18,3%	64 43,2%	225 76,0%	40 38,1%	344 54,5%
	Nu stiu/Nu răspunde	5 6,1%	13 8,8%	21 7,1%	46 43,8%	85 13,5%
Total		82 100,0%	148 100,0%	296 100,0%	105 100,0%	631 100,0%

a.

Subesantionul maghiaî

		Cine câștigă mai bine?				Total
		Românii	Maghiarii	La fel	Nu stiu/Nu răspunde	
Cine sunt mai harnici muncitori?	Românii	2 1,4%			1 ,6%	3 ,5%
	Maghiarii	79 56,0%	75 70,8%	57 23,2%	55 35,0%	266 40,9%
	La fel	42 29,8%	29 27,4%	171 69,5%	59 37,6%	301 46,3%
	Nu stiu/Nu răspunde	18 12,8%	2 1,9%	18 7,3%	42 26,8%	80 12,3%
Total		141 100,0%	106 100,0%	246 100,0%	157 100,0%	650 100,0%

a.

Se poate observa că 29,7% dintre românii care consideră că maghiarii câștigă mai bine sunt de părere că românii sunt muncitori mai harnici, în timp ce 56% (!) dintre maghiarii care au apreciat veniturile românilor mai ridicate consideră în același timp că maghiarii muncesc mai cu zel. Mențiunea care se impune în această ordine de idei ține de dezirabilitatea socială a răspunsurilor: dacă această acționează în cazul primului item (hărnicia) în mod evident spre supraaprecierea calităților proprii etniei (sau, eventual, spre emiterea unei judecăți neutre), în cazul evaluării câștigului distorsionarea se manifestă invers. În contextul situației prezente, poziția de “victimă a tranziției” este mai dezirabilă decât cea de “descurcăreț îmbogățit”, în sensul că nu naște suspiciunea unor venituri ilegite.

Cercetând pregnanța cu care se manifestă aceste (pre)judecăți în funcție de diverse coordonate ale statutului social, putem constata că diferențele sunt mici dacă luăm în considerare sexul sau mediul de rezidență al subiecților, în schimb devin mai interesante dacă avem în vedere educația acestora. În cazul românilor, procentul celor care consideră că maghiarii sunt mai harnici este mai mare în rândul celor cu educație medie și superioară decât în rândul celor cu un nivel mai scăzut de educație, în timp ce, în cazul maghiarilor, autostereotipul pozitiv devine preponderent în fața evaluării nediferențiate etnic pe măsură ce nivelul de educație crește.

Subsantionul români

		nivelul scolaritatii (ultima scoala absolvita)						Total	
		fara scoala	4 clase terminate	gimnaziu terminat	scoala profesionala sau de ucenici terminata	absolvent de liceu	scoala postliceala sau colegiu terminat		studii universitare sau postuniversitare terminate
Cine sunt mai harnici muncitori?	Românii	2 50,0%	22 41,5%	35 29,2%	37 22,8%	34 17,7%	8 17,0%	7 13,2%	145 23,0%
	Maghiarii		1 1,9%	5 4,2%	11 6,8%	25 13,0%	5 10,6%	10 18,9%	57 9,0%
	La fel	1 25,0%	23 43,4%	66 55,0%	94 58,0%	103 53,6%	27 57,4%	30 56,6%	344 54,5%
	Nu stiu/Nu raspunde	1 25,0%	7 13,2%	14 11,7%	20 12,3%	30 15,6%	7 14,9%	6 11,3%	85 13,5%
Total		4 100,0%	53 100,0%	120 100,0%	162 100,0%	192 100,0%	47 100,0%	53 100,0%	631 100,0%

a.

Subsantionul maghiar^a

		nivelul scolaritatii (ultima scoala absolvita)						Total	
		fara scoala	4 clase terminate	gimnaziu terminat	scoala profesionala sau de ucenici terminata	absolvent de liceu	scoala postliceala sau colegiu terminat		studii universitare sau postuniversitare terminate
Cine sunt mai harnici muncitori?	Românii				1 ,6%	2 1,0%			3 ,5%
	Maghiarii		16 27,1%	43 38,7%	75 43,1%	85 42,3%	28 48,3%	19 44,2%	266 41,0%
	La fel	1 33,3%	33 55,9%	60 54,1%	81 46,6%	86 42,8%	23 39,7%	16 37,2%	300 46,2%
	Nu stiu/Nu raspunde	2 66,7%	10 16,9%	8 7,2%	17 9,8%	28 13,9%	7 12,1%	8 18,6%	80 12,3%
Total		3 100,0%	59 100,0%	111 100,0%	174 100,0%	201 100,0%	58 100,0%	43 100,0%	649 100,0%

a.

În ceea ce privește vârsta subiecților, observăm că autostereotipul pozitiv, în special în cazul etniei maghiare, este mai puțin frecvent în rândul tinerilor decât în rândul celor mai în vârstă. Tendința se manifestă mai puțin intens în cazul populației române.

Subesantionul romană

		Vârsta			Total
		18-34 ani	35-54 ani	peste 55 de ani	
Cine sunt mai harnici muncitori?	Românii	58 22,1%	50 23,3%	37 24,3%	145 23,1%
	Maghiarii	29 11,1%	20 9,3%	8 5,3%	57 9,1%
	La fel	136 51,9%	119 55,3%	87 57,2%	342 54,4%
	Nu stiu/Nu răspunde	39 14,9%	26 12,1%	20 13,2%	85 13,5%
Total		262 100,0%	215 100,0%	152 100,0%	629 100,0%

a.

Subesantionul maghia

		Vârsta			Total
		18-34 ani	35-54 ani	peste 55 de ani	
Cine sunt mai harnici muncitori?	Românii	2 ,8%		1 ,5%	3 ,5%
	Maghiarii	90 35,3%	93 45,6%	80 42,8%	263 40,7%
	La fel	125 49,0%	93 45,6%	82 43,9%	300 46,4%
	Nu stiu/Nu răspunde	38 14,9%	18 8,8%	24 12,8%	80 12,4%
Total		255 100,0%	204 100,0%	187 100,0%	646 100,0%

a.

Importanța acordată criteriul etnic în stabilirea (respectiv consolidarea) relațiilor interpersonale se relevă mai ales dacă ne deplasăm în sfera legăturilor familiale. Stabilirea unei legături de familie are o semnificație socială aparte – aceasta nu numai că presupune o anumită intimitate a relației (care se poate dezvolta și pe baza unei relații de amicitie sau vecinătate), dar modifică structura internă a comunității, respectiv configurația rețelelor sociale. Am analizat relevanța criteriului etnic în cazul românilor și al maghiarilor prin comparație cu alte criterii ce ghidează întemeierea alianțelor familiale cele mai strânse: alegerea partenerului de viață și a nașilor.

În opinia Dva., la încheierea unei căsătorii, în ce măsură sunt importante următoarele lucruri?

	În foarte mare măsură	În mare măsură	În mică măsură	În foarte mică măsură	Nu știu/nu răspund
a. Averea partenerului – români	15,1	18,1	20,8	43,1	3,0
- maghiari	10,8	24,2	24,7	38,7	1,7
b. Naționalitatea partenerului – români	13,9	14,9	20,9	47,9	2,4
- maghiari	46,0	20,3	11,8	20,6	1,2
c. Aspectul fizic la partenerului – români	21,1	32,5	27,5	16,7	2,9
- maghiari	29,6	35,3	19,4	11,7	3,9
d. Partenerul să fie de familie bună – români	23,8	33,8	19,0	20,9	2,5
- maghiari	29,1	33,9	19,3	16,3	1,4
e. Partenerul să aibă o profesie bună – rom.	28,5	35,0	17,6	15,8	3,0
- magh.	42,1	34,4	12,8	8,9	1,8

Așa cum relevă tabelul de mai sus, distribuțiile răspunsurilor sunt similare pentru cele două etnii (cu mici diferențe în ceea ce privește importanța acordată averii și statutului profesional al partenerului, mai mare în cazul etnicilor maghiari) cu excepția unuia dintre itemi: naționalitatea partenerului. Dacă 66,3% dintre maghiari consideră că naționalitatea partenerului contează la încheierea unei căsătorii, doar 34,2% dintre români se declară a fi de acord cu acest lucru.

O primă ipoteză ce se cere verificată în vederea explicării acestei discrepanțe ține de gândirea stereotipică: cum heterostereotipul maghiar este mai “negativ” și mai consistent decât cel român, ne așteptăm să existe o legătură între împărtășirea acestora și importanța acordată naționalității partenerului. Drept indicator al gândirii stereotipice am utilizat întrebarea “Cine sunt mai harnici muncitori, românii sau maghiarii?”

Distribuția în cadrul subeșantionului român:

		etnia partenerului			Total
		conteaza	nu conteaza	nu stiu/ nu raspund	
Cine sunt mai harnici muncitori?	Români	72 49.7%	70 48.3%	3 2.1%	145 100.0%
	Maghiari	11 19.6%	43 76.8%	2 3.6%	56 100.0%
	La fel	79 23.0%	262 76.2%	3 .9%	344 100.0%
	Nu stiu/Nu răspunde	20 23.5%	58 68.2%	7 8.2%	85 100.0%
Total		182 28.9%	433 68.7%	15 2.4%	630 100.0%

Distribuția în cadrul subeșantionului maghiar:

		Etnia partenerului			Total
		Conteaza	Nu conteaza	Nu stiu/ Nu raspund	
Cine sunt mai harnici muncitori?	Românii	1 33.3%	2 66.7%		3 100.0%
	Maghiarii	207 77.8%	58 21.8%	1 .4%	266 100.0%
	La fel	174 57.8%	122 40.5%	5 1.7%	301 100.0%
	Nu stiu/Nu raspunde	49 61.3%	29 36.3%	2 2.5%	80 100.0%
Total		431 66.3%	211 32.5%	8 1.2%	650 100.0%

Dacă existența unei gândiri stereotipice se asociază în cazul ambelor etnii cu preferința pentru parteneri de o anumită etnie, absența acesteia (indicată de evaluarea celor două etnii drept “la fel de harnice”) se asociază cu lipsa preferențialității etnice doar în cazul românilor. În cazul subeșantionului maghiar, 57,8% dintre cei care au declarat că românii și maghiarii sunt muncitori la fel de harnici au considerat că etnia partenerului este importantă la încheierea unei căsătorii. Există așadar o pătură în cadrul maghiarimii din Secuime care nu este marcată în mod categoric de prejudecăți etnice, dar care consideră necesară promovarea familiilor omogene din punct de vedere etnic.¹

Aceste concluzii sunt întărite de urmărirea relațiilor dintre importanța acordată etniei partenerului și evaluarea unor diferențieri regionale în ceea ce privește românii:

Esantionul maghiar^a

		etnia partenerului			Total
		Conteaza	Nu conteaza	Nu stiu/Nu raspund	
considerati ca romanii de aici sunt diferiti fata de romanii din alte zone ale Transilvaniei?	nr	20 74.1%	6 22.2%	1 3.7%	27 100.0%
	da	176 68.2%	79 30.6%	3 1.2%	258 100.0%
	nu	142 62.0%	85 37.1%	2 .9%	229 100.0%
	ns	93 68.4%	41 30.1%	2 1.5%	136 100.0%
Total		431 66.3%	211 32.5%	8 1.2%	650 100.0%

a. Esantion = Maghiari

¹ Dat fiind cadrul general al discuției, putem interpreta răspunsurile subiecților drept referitoare la naționalitățile române și maghiare.

Dacă evaluarea importanței etniei partenerului (în cazul maghiarilor) s-ar face prin referință la românii din regiunea respectivă, atunci ar trebui ca în rândul celor care consideră că românii “de aici” sunt diferiți de “ceilalți” ponderea răspunsurilor “nu contează naționalitatea partenerului” să fie mai mare (având în vedere că românii localnici sunt evaluați în termeni mai favorabili decât cei din alte părți ale Transilvaniei). Diferența de procente este însă de mai puțin de 6%, ceea ce arată că problema căsătoriilor mixte nu se pune în termenii relațiilor dintre indivizi, ci în termenii relațiilor dintre comunități, mai precis ai conservării identității etnice a comunităților respective.

Aceeași idee este ilustrată și de analiza criteriilor considerate relevante în alegerea nașului:

	În foarte mare măsură	În mare măsură	În mică măsură	În foarte mică măsură	Nu știu/nu răspund
a. Să fie stimat de oameni – românii	41,8	36,6	10,6	8,7	2,4
- maghiarii	50,1	30,2	7,6	6,5	5,7
b. Să fie bogat – românii	24,1	24,8	26,4	22,5	2,2
- maghiarii	7,4	8,2	28,0	52,3	4,2
c. Să fie o rudă a mirilor – românii	12,9	17,9	28,7	38,1	2,4
- maghiarii	20,5	13,1	18,0	44,6	3,8
d. Să fie de aceeași religie – românii	37,8	19,4	14,6	25,9	2,4
- maghiarii	27,4	15,8	13,1	40,5	3,2
e. Să fie de aceeași etnie – românii	27,3	15,5	19,7	34,7	2,9
- maghiarii	56,2	16,8	7,1	16,8	3,2

Importanța acordată averii nașului și religiei sale este mai însemnată în cazul românilor decât al maghiarilor din Harghita și Covasna. Accentul mai mare pus pe criteriul religiei de către etnicii români este parțial explicabil prin faptul că alteritatea înseamnă, în acest caz, cultele neoprotestante în ascensiune, în timp ce, în rândul maghiarilor, este vorba despre relațiile dintre două biserici consacrate (cea catolică și cea protestantă). În ambele cazuri, preferențialitatea după criteriul confesional poate fi pusă în legătură cu preferențialitatea etnică.

Discrepanțele în evaluarea importanței criteriului etnic sunt și de această dată semnificative, dar, totodată, procentele celor ce susțin relevanța acestora sunt mai mari decât la întrebarea 21. 28,8 % dintre români și 66,3% dintre maghiari au declarat că naționalitatea soțului contează, în timp ce 33,8%, respectiv 73% dintre ei au considerat că nașul trebuie să fie de aceeași etnie. Acest fapt poate părea la prima vedere paradoxal, deoarece relațiile din nucleul familial (cuplul conjugal) sunt fără îndoială mai strânse decât cele din cadrul familiei extinse, în care intră și nașii. Dacă nu este totuși vorba despre un paradox, se datorează semnificației diferite pe care le au aceste relații în plan simbolic.

În evaluarea relațiilor dintre membrii diferitelor etnii trebuie să facem distincția între planurile în care ei interacționează (bineînțeles, distincția între aceste planuri este de ordin conceptual, fiecare acțiune implicând într-un fel sau altul ambele dintre ele). Există un plan al relațiilor interpersonale cotidiene, în care actorii sociali participă ca indivizi ce-și asumă în primul rând rolul de vecin, coleg de muncă, amic sau potențial partener conjugal iar rolul de exponent al unei anumite naționalități cade în plan secund. Aceste relații se pot constitui în rețele sociale mai laxte sau mai consistente, dar ele rămân relații între indivizi, ce prezintă o

anumită utilitate (confort material sau psihic etc.) pentru ei, dar care nu pot (re)defini o comunitate etno-culturală. Ele au o potențare și o finalitate la nivelul individului. Acesta poate manifesta gândire sau comportament stereotipic, dar va face acest lucru în prezența unui membru al celeilalte etnii fie apelând la dictonul “cei de față constituie excepție”, fie utilizând stereotipul pentru a-și amplifica reacția față de un gest al celuilalt pe care-l consideră în conformitate cu comportamentul expectat prin stereotipizare (ex: “Se vede că ești moldoveancă. Numai ele știu să facă cozonaci atât de buni” sau “Și tu ești ca toate moldovencele: nu ești în stare să ții ordine în casă”). Este vorba nu de gratificarea/sanționarea unei comunități, ci de cea a unui comportament individual, considerat însă exemplar (caracteristic) comunității din care face parte actorul social.

Al doilea nivel este cel al interacțiunilor simbolice, în care actorii social participă în calitate de reprezentanți ai unei comunități etnice. Relațiile nu mai sunt interpersonale, ci sunt relații intercomunitare, mediate de persoane. Acțiunile sunt potențate de o identitate etno-culturală construită și au ca finalitate conservarea și promovarea acesteia.

Diferențele dintre românii și maghiarii din Secuime nu constă în comportamentul lor cotidian, în relațiile lor “reale”, mai mult sau mai puțin sporadice și izolate cu membrii celeilalte etnii, ci în felul în care delimitează aceste comportamente de repertoriul gesturilor simbolice, respectiv modul în care își definesc identitatea națională.

Pentru etnicii români, a avea un soț/soție de etnie maghiară afectează mai puțin identitatea etnică proprie. Sfera “privată” este mai puțin marcată de criteriul etnic, deoarece identitatea etnică se definește prin afilierea la națiunea română mai largă. Așa cum am arătat în paginile anterioare, românii se declară similari celorlalți români ardeleni, iar faptul că identitatea cetățenească concordă cu apartenența la statul național face ca identitatea etnică să fie luată ca de la sine înțeleasă, incontestabilă și neafectată de acțiuni personale ce se înscriu în sfera cotidianului (cum ar fi căsătoria cu un maghiar).

Pentru etnicii maghiari, o gamă mult mai largă de comportamente au și o valență simbolică din punct de vedere etnocultural. Identitatea lor etnică este definită prin angajarea în relații de tip comunitar, adică în grupări sociale bazate pe apartenența etnică comună. Așa cum au arătat și rezultatele cercetării “Etnobarometru”, apartenența de organizații politice și a-politice este mai frecvent întâlnită în cadrul maghiarilor decât al românilor. Aceste organizații au, preponderent, și un caracter etnic. Definirea identității etnice prin afilierea la națiunea maghiară este îngreunată de cetățenia română – de aceea comunitatea etno-culturală se cere redefinită în termeni regionali. Regiunea de referință va fi regiunea cea mai largă de “similari”, anume Transilvania. Conservarea și promovarea identității etnice va avea loc prin cultivarea unor legăturilor sociale consistente (ce implică concomitent mai multe roluri sociale) și omogene în ceea ce privește etnia persoanelor angajate în interacțiune. Instituția familiei va avea un rol important în acest sens: nu atât în ceea ce privește nucleul familial (cuplul conjugal) în care planul personal prevalează asupra celui comunitar, ci mai ales în ceea ce privește familia extinsă. Instituția nașitului constituie un liant social prin care se întărește (sau slăbește) coeziunea comunității etnice.

Realizând o analiză distinctă asupra subiecților care au considerat importantă atât etnia partenerului conjugal, cât și a nașului, am observat că aceste persoane prezintă o distanță socială mai mare față de cei de altă naționalitate decât populația inclusă în eșantion în ansamblu (această tendință fiind mai vizibilă în cadrul subeșantionului român):

Aș accepta ca ..... să trăiască unde vor în această țară:

	Români (%)		Maghiari (%)	
	Întregul subșantion	Criteriul etnic relevant în relații de familie	Întregul subșantion	Criteriul etnic relevant în relații de familie
.....evreii	74,1	52,2	79,1	74,9
....germanii	82,0	67,9	87,5	84,1
...maghiarii/românii	78,8	61,2	77,8	69,8
....rromii	47,2	27,6	52,9	48,2

Obs. Date mai detaliate sunt prezentate în anexa lucrării.

Identificarea accentuată în termeni naționali (la români), respectivi etnic-regionali (la maghiari) vine în susținerea ideii construcției identitare distincte:

Subșantionul român, cei care au acordat relevanță criteriului etnic în relațiile familiale:

Mă consider în primul rând....	%
Român	67,9
Ardelean	24,6
Moldovean	4,5
European	2,2
Balcanic	0,7

Subșantionul maghiar, cei care au acordat relevanță criteriului etnic în relațiile familiale:

Mă consider în primul rând....	%
Maghiar din România	10,8
Maghiar din Ardeal	36,4
Maghiar de cetățenie română	14,0
Secui	30,7
Altceva	8,1

Diferența în privința apartenenței etnic-naționale nu se înregistrează numai la nivelul definirii ei, ci și al impactului pe care îl are asupra vieții individului. Subiecții au fost întrebați în ce măsură aceasta le-a creat neplăceri înainte, respectiv după 1990. Răspunsurile lor au avut următoarea distribuție:

Q31. Vi s-a întâmplat să aveți neplăceri din cauza apartenenței național-etnice?

Subeșantionul român:

	Înainte de 1989		După 1990	
	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie (%)	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie (%)
Adesea	2,4	3,7	3,0	7,5
De puține ori	4,1	4,5	8,5	9,0
Niciodată	91,6	86,6	86,7	78,4
Nu știu/Nu răsp.	1,9	5,2	1,7	5,2

Subeșantionul maghiar:

	Înainte de 1989		După 1990	
	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie (%)	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie (%)
Adesea	5,1	5,7	2,0	2,4
De puține ori	12,0	14,0	6,8	7,0
Niciodată	82,3	79,8	90,0	89,2
Nu știu/Nu răsp.	0,6	0,5	1,2	1,3

Declarațiile celor care consideră criteriul etnic relevant în alegerea soțului/soției sau al nașului atestă într-o măsură mai mare, în cazul ambelor subeșantioane, neplăceri datorate apartenenței național-etnice. Dar, dacă subiecții maghiari consideră într-un procent mai mare că au avut neplăceri înainte de 1989, subiecții români afirmă că s-au confruntat cu dificultăți din cauza naționalității mai degrabă după 1990. Răspunsurile lor converg așadar spre concluzia că situația etnicilor maghiari este percepută mai favorabil în urma schimbării regimului politic în timp ce situația românilor din Secuime este percepută drept mai dificilă. În ambele cazuri însă, majoritatea covârșitoare a subiecților a declarat că nu a avut niciodată neplăceri din cauza apartenenței național-etnice.

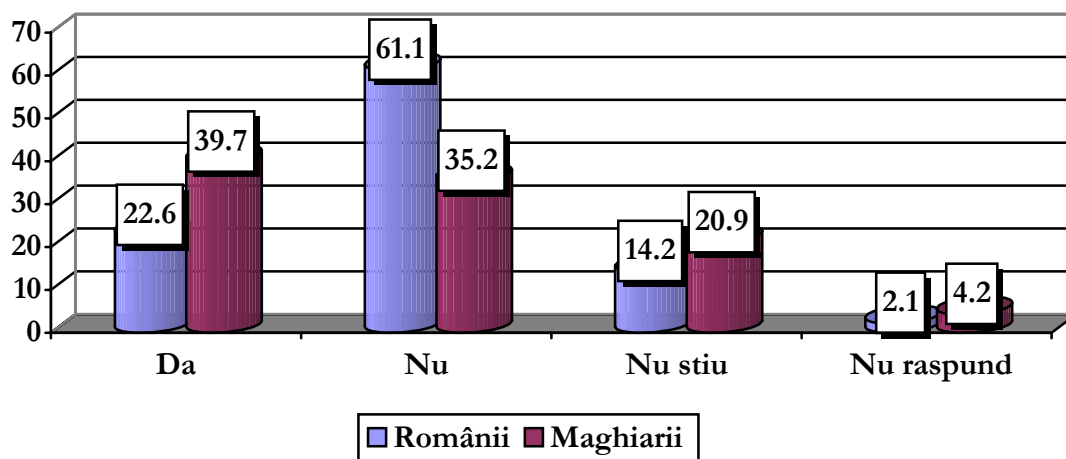
2. Identificarea în termeni regionali – cât de diferiți pot fi conaționali?

Problema alterității nu se pune doar în ceea ce privește relațiile dintre cele două, ci și în ceea ce privește conaționali lor din alte regiuni. Majoritatea studiilor întreprinse până acum s-au centrat asupra primului aspect amintit, relevând că reprezentarea socială asupra “celeilalte” etnii operează cu o distincție între categoria etnicilor locali (regionali) și a etniei respective în general, percepția celor din urmă fiind mai defavorabilă și mai sensibilă la prejudecăți. Această tendință a fost confirmată și de rezultatele aplicării “Etnobarometrului”, și în cadrul cercetării de față. (asupra acestei teme vom reveni în paginile ce urmează). Întrebarea este dacă o distincție asemănătoare funcționează și la nivelul propriei etnii: dacă românii, respectiv maghiarii din Secuime se percep ca distincți de conaționali lor din alte regiuni ale Transilvaniei. Este importantă precizarea “din Transilvania”, deoarece dimensiunea alterității urmărită constă în diferențele dintre cei ce trăiesc într-o regiune în care

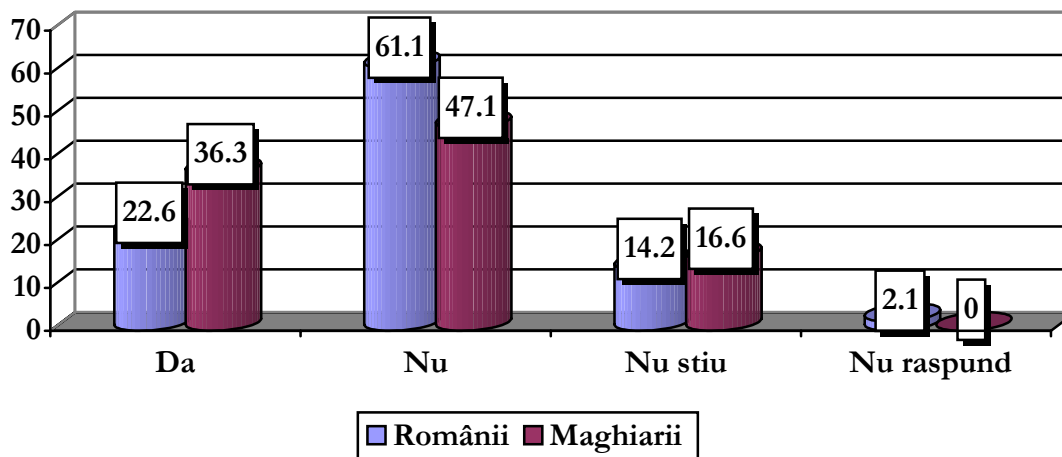
maghiarii constituie populația dominantă (din punct de vedere demografic) și cei din regiuni în care ponderea maghiarilor este mai mică.

Întrebarea cu privire la eventualele diferențe existente între românii din Harghita și Covasna, respectiv cei din alte regiuni ale Transilvaniei a fost adresată atât românilor, cât și maghiarilor. Distribuția răspunsurilor este sugestivă:

Considerati ca românii de aici sunt diferiti fata de românii din alte zone ale Transilvaniei?

Considerati ca românii (maghiarii) de aici sunt diferiti fata de cei din alte zone ale Transilvaniei?

Dacă subiecții maghiari sunt înclinați mai degrabă să semnaleze diferențe între “românii noștri” și cei din alte părți, românii tind să se considere similari celorlalți români Transilvăneni. Tendința devine și mai clară dacă o comparăm cu răspunsurile maghiarilor la întrebarea “Considerați că maghiarii de aici sunt diferiți de cei din alte zone ale Transilvaniei?”

Un procent semnificativ mai mare al maghiarilor a declarat că există diferențe față de conaționalii lor din alte regiuni ale Transilvaniei. Interesant de remarcat este faptul că există o asociere semnificativă (la nivelul subeșantionului maghiar) între aprecierea diferențierii maghiarimii din Secuime față de ceilalți maghiari din Transilvania și aprecierea diferențierii românilor (coeficientul de asociere PHI ia valoarea 0,566 la un nivel de semnificație de 0,00 iar coeficientul lui Cramer V atinge 0,401 la același nivel de semnificație.)

		Considerați că maghiarii de aici sunt diferiți de cei din alte zone ale Transilvaniei?			
		Nu știu/NR	Da	Nu	TOTAL
Considerați că românii de aici sunt diferiți de cei din alte zone ale Transilvaniei?	Nu știu/ NR	68,5	13,1	19,0	25,1
	Da	16,7	64,4	28,8	39,7
	Nu	14,8	22,5	52,3	35,2
	TOTAL	100%	100%	100%	100%

Caracteristicile socio-demografice ale persoanelor ce au răspuns “da” la ambele întrebări nu diferă în mod semnificativ de cele ale populației în ansamblu. Putem semnala doar anumite abateri în privința distribuției pe sexe (predominanța bărbaților), a nivelului de școlaritate (puțin mai ridicat decât cel al întregului subeșantion). Cum era de așteptat, această populație tinde să se identifice în termeni regionali mai frecvent decât populația în ansamblu.²

	Există diferențe (%)	Nu există diferențe (%)	Total (%)
Toți românii sunt la fel.	-	42,9	13,9
Oamenii sunt la fel peste tot.	-	11,1	4,0
Cei de aici sunt mai toleranți.	12,4	-	7,6
Cei de aici sunt mai șovini.	2,9	0,8	2,0
Limbaj, obiceiuri.	7,1	2,4	5,6
Caracter, mentalitate, comportament	5,8	7,9	6,3
Calități ale românilor de aici	27,0	4,8	18,2
Învățarea limbii maghiare	3,7	-	2,3
Influența pozitivă a maghiarilor	9,1	-	5,6
Integrarea în comunitate a românilor	21,2	7,9	16,2
Diferențe între românii originari din regiune și imigranți	1,2	-	0,8
Experiența proprie	-	2,4	1,8
Altceva	8,3	11,9	9,3
Nu știu	0,4	7,1	3,8
TOTAL	100%	100%	100%

Datele din tabelul de mai sus sunt rezultatul recodificării răspunsurilor libere ale subiecților. Procentele din tabel nu exprimă așadar măsura în sunt împărtășite diverse opinii legate de diferențele regionale în cadrul românilor, ci frecvența cu care sunt invocate pe primul plan anumiți factori ce explică aceste diferențe sau absența acestora.

Cei care au apreciat că există diferențe regionale în cazul ambelor etnii îi consideră în mai mare măsură integrați în comunitatea locală pe români (ceea ce-i face diferiți de ceilalți) decât maghiarii care au semnalat diferențe în privința românilor. De asemenea, ei tind în mai mare măsură să evalueze în termeni favorabili românilor localnici aceste diferențe decât celelalte persoane din subeșantionul maghiar. Cei care nu consideră că există diferențe între românii

² Datele care au stat la baza afirmațiilor de mai sus se regăsesc în anexa lucrării.

din Secuime și ceilalți, au folosit adesea calificativul “românii sunt români” într-un sens peiorativ.

Întrebarea referitoare la eventualele diferențe existente între românii din Secuime și românii din alte zone din Transilvania a căpătat alte rezonanțe în cazul subeșantionului român. Rugați să explice la ce se referă atunci când afirmă că există asemenea diferențe, subiecții au formulat răspunsuri ce pot fi grupate în următoarele categorii:

Q57.a La ce v-ați gândit atunci când ați spus că există/ nu există diferențe între românii de aici și cei din alte zone ale Transilvaniei?

	Există diferențe (%)	Nu există diferențe (%)	Total (%)
Toți românii sunt la fel.	2,1	48,7	29,6
Oamenii sunt la fel peste tot.	-	9,4	6,6
Greutăți generate de situația de minoritari.	20,6	0,7	6,9
Conviețuirea cu maghiarii a schimbat românii de aici.	7,8	-	2,7
Cei de aici sunt mai toleranți în relațiile cu maghiarii.	11,3	1,0	4,2
Limbă, obiceiuri.	17,0	4,5	8,2
Caracter, mentalitate.	7,1	10,1	8,6
Cei de aici au mai multe calități.	19,9	0,7	6,9
Cei din alte părți au mai multe calități.	5,7	-	1,8
Aspecte de ordin economic.	2,1	4,9	3,8
Toți românii sunt egali în drepturi.	-	5,2	3,3
Altceva.	2,8	3,5	3,1
Nu știu.	3,5	14,0	14,4
TOTAL	100%	100%	100%

Obs. Așa cum reiese din ambele tabelul de mai sus, a existat o tendință în rândul subiecților ca în loc să detaileze în ce constă diferențierea (respectiv lipsa acesteia) să invoce similitudini (respectiv diferențe) pe care le consideră însă prea puțin semnificative pentru a le modifica opțiunea.

Putem observa că referirea la diferențe de limbaj, obiceiuri, respectiv calități adiționale ale localnicilor prevalează asupra invocării unei situații de dezavantajare provenită din condiția de “minoritar”.

Subiecții care au afirmat că nu există diferențe față de ceilalți români transilvăneni au argumentat răspunsul lor preponderent prin apel la o reprezentare omogenă asupra națiunii române (sau cel puțin asupra românilor transilvăneni), unii dintre ei marcând și trăsăturile de caracter specifice “tuturor românilor”.

Analiza modului în care subiecții au semnalat sau nu existența diferențelor impune și o raportare la aspecte ce țin de identificarea lor în termeni regionali, respectiv de originea și mobilitatea lor teritorială.

Subiecții trebuiau să aleagă expresiile ce le descriu cel mai bine identitatea dintr-un teanc de carduri ce le era înmănat. Preferințele subiecților s-au distribuit în felul următor:

Subșantionul român	Mă consider în primul rând...	Mă consider în al doilea rând...	Mă consider în al treilea rând...
Român	63,8	27,6	9,3
Balcanic	0,2	3,9	6,1
Est european	0,3	2,6	18,9
Ardelean	25,4	45,7	13,1
Oltean	0,3	1,1	-
Moldovean	4,6	8,7	3,4
Regățean	0,6	2,2	0,9
Bucovinean	0,2	0,3	0,4
Dobrogean	0,5	0,2	-
Bihorean	0,3	-	-
Bucureștean	0,3	0,8	0,4
Bănățean	-	0,3	0,5
Maramureșan	0,3	0,3	0,5
European	2,9	5,5	44,7
Altul	0,3	0,8	1,8

Subșantionul maghiar	%
Maghiar din România	11,1
Maghiar din Transilvania	35,5
Maghiar de cetățenie română	17,2
Secui	28,6
Altceva	7,7

Identificarea etnic-regională a influențat doar în mică măsură percepția diferențelor față de conașionalii lor din alte părți ale Transilvaniei:

		Considerați că românii de aici sunt diferiți de cei din alte zone ale Transilvaniei?		
		Da	Nu	TOTAL
Mă consider în primul rând...	Român	57,0	66,5	63,8
	Ardelean	28,9	24,2	25,4
	European, Est european sau balcanic	4,9	2,6	3,3
	Identificare prin referință la o altă regiune din România	9,2	6,2	7,1
	Altceva	-	0,5	0,3
	TOTAL	100%	100%	100%

		Considerați că maghiarii de aici sunt diferiți de cei din alte zone ale Transilvaniei?		
		Da	Nu	TOTAL
Mă consider în primul rând...	Maghiar din România	14,0	7,6	11,0
	Maghiar din Ardeal	29,4	38,8	35,5
	Maghiar cu cetățenie română	17,0	18,1	17,2
	Secui	31,5	28,9	28,6
	Altceva	8,1	6,6	7,7
	TOTAL	100%	100%	100%

Legătura dintre identificarea în termeni regionali și invocarea diferențierii față de maghiarii din alte părți nu este univocă. Această incoerență aparentă în gândirea subiecților devine explicabilă în momentul în care analizăm răspunsurile lor la întrebarea “La ce v-ați gândit atunci când ați spus că există/nu există diferențe între maghiarii de aici și cei din alte zone ale Transilvaniei?”

	Există diferențe	Nu există diferențe
Apartenență comună la Transilvania	0,9	7,3
Apartenență etnic-regională diferită (secui, ceangăi etc.)	8,1	2,0
Limbă, obiceiuri	32,7	18,5
Caracter, mentalitate	4,9	-
Calități ale maghiarilor din acea regiune	32,3	3,3
Calități ale maghiarilor din alte părți	7,6	-
Ponderea diferită a maghiarimii și efectele acesteia	3,1	0,7
Situația economică	4,0	1,3
Maghiarul este maghiar. Suntem la fel	0,9	49,7
Oamenii sunt la fel peste tot	-	7,9
Altceva	4,5	4,0
Nu știu	0,9	2,6

Diferențele de regiune geografică se asociază cu o diferențiere etno-culturală a secuilor respectiv a ceangăilor (în eșantion a fost inclusă și zona Ghimeș). Unii dintre subiecți au considerat semnificația acestei diferențieri “de la sine înțeleasă” și au răspuns “cei de aici sunt secui/ceangăi”, considerând că spun astfel “totul” (8,1%). Alții au detaliat puțin înțelesul acestor termeni, fie invocând diferențe legate de limbaj, obiceiuri și port (32,7%), fie diferențe în ceea ce privește caracterul, mentalitatea (4,9%). Calități distinctive ale localnicilor au menționat 32,3% dintre cei chestionați. Acestea au fost în concordanță cu stereotipul “secuiului”, așa cum este acesta vehiculat în arealul cultural maghiar, cu mențiunea că (precum era de așteptat) are o valență pozitivă: secuii sunt harnici, uniți, încăpățânați, mândri, păstrători ai tradiției și ai culturii maghiare autentice. În aceeași măsură însă, ei sunt considerați mai aroganți și orientați spre trecut. Maghiarii din alte zone ale Transilvaniei, unde ei nu constituie majoritate, sunt văzuți “mai puțin șovini”, mai “civilizați”, dar au mai puține probleme de ordin material și “au preluat obiceiurile rele ale românilor”.

Cei care au considerat că nu există diferențe față de ceilalți maghiari, au motivat răspunsul lor prin afirmații similare cu cele ale românilor. Diferențele constă în faptul că un procent mai mare al maghiarilor a invocat limba și obiceiurile drept ceva ce unifică națiunea maghiară decât procentul românilor care și-au motivat răspunsul prin argumente asemănătoare.

Putem interpreta această configurație a răspunsurilor tocmai prin situația inversă de minoritate-majoritate. Aflată în situația de majoritate, populația maghiară tinde să-și construiască identitatea regională mai degrabă prin autoreferință, prin sublinierea particularităților culturale și istorice, respectiv a originii diferite față de cea a restului populației de etnie maghiară. Acest fapt este sugerat și de frecvența cu care sunt amintite aspecte legate de limbă, obiceiuri, port atât în retorica celor ce afirmă existența diferențierii față de ceilalți maghiari din Transilvania, cât și în argumentarea celor care afirmă lipsa diferențierii (ultimii subliniind superficialitatea acestor diferențe). Populația română, minoritară în zonă, tinde să-și construiască identitatea mai degrabă prin referință la națiunea română ca întreg, sau cel puțin la românii ardeleni în general. Apartenenței regionale distincte nu i se asociază o identitate culturală distinctă, diferențierile invocate (mai multe calități, mod de viață diferit, toleranță, greutăți generate de situația de minoritari) neavând consistența necesară în acest sens. Trăsături de caracter și structurile mentalitare sunt considerați factori care mai degrabă unifică decât diferențiază românii transilvăneni.

Încercarea de relaționare a definiții identității etno-culturale la mobilitatea teritorială, operaționalizată prin localitatea natală a subiectului, reședințele lui anterioare respectiv cele actuale (altele decât cea de aplicare a chestionarului) nu a avut rezultate spectaculoase. Dintre cei anchetați, erau originari din localitatea respectivă 55,2% dintre români și 62,3% dintre maghiari. Mobilitatea teritorială este mai accentuată în cazul populației române, nu numai în privința numărului de migranți, dar și a distanței dintre reședința de plecare și cea destinație. S-a confirmat și în acest studiu faptul că migrația populației maghiare este preponderent intra-regională (64,5% dintre cei ce nu s-au născut în localitatea respectivă provin din același județ, la care se adaugă 6,5% proveniți dintr-o altă localitate din Secuime) iar migrația populației române este mai degrabă inter-regională (doar 21,6% dintre cei originari din alte localități provin din același județ, respectiv 1,1% dintr-un alt județ din Secuime). Tabelele din anexa lucrării oferă o descriere mai amănunțită a acestei situații. Legat de identificarea în termeni regionali, putem remarca o tendință în rândul românilor originari din Secuime de a se considera într-un procent mai mare “în primul rând români” decât cei originari din alte părți ale Transilvaniei (65% versus 55%), care se declară “în primul rând ardeleni” într-o mai mare măsură (34,8% versus 29,4%). Românii proveniți din Moldova și Muntenia se declară cu preponderență (cca 65%), de asemenea, “în primul rând români” (datorită numărului relativ redus al celorlalți cazuri, interpretarea distribuției acestora ar fi hazardară).

3. O minoritate majoritară sau o majoritate minoritară?

Putem așadar concluda că “minoritatea română” din Secuime tinde să se identifice etnic prin referire la națiunea mai largă, înlăturând astfel tocmai eticheta de “minoritate”, depășindu-și în mod simbolic poziția de inferioritate numerică. Își revendică astfel similaritatea cu toți acei români care-i consideră oarecum “contaminați” de conviețuirea cu maghiarii, sau cel puțin demni de toată compătimirea. Aceste remarci sunt susținute și de felul în care românii își apreciază situația de “minoritari”:

În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații: (întrebare numai pentru subeșantionul român)	Acord total	Mai degrabă de acord	Mai degrabă nu sunt de acord	Dezacord total	Nu știu/Nu răspund
a. Trăind într-o zonă în care majoritatea locuitorilor sunt maghiari, viața mea e mai grea.	5,5	12,3	15,3	63,8	3,0
b. Sunt mândru că sunt unul din românii de aici.	61,4	18,0	7,6	8,1	4,9
c. Faptul că în județul meu locuiesc în majoritate maghiari îmi este indiferent.	43,7	16,0	11,6	19,6	9,2
d. Românii din această zonă au învățat de la maghiari să-și organizeze munca mai bine.	15,2	18,2	17,4	40,8	8,4
e. Numai românii care trăiesc în regiunea aceasta îi cunosc cu adevărat pe maghiari.	22,5	15,2	13,1	36,1	13,0
f. Mă simt rupt de ceilalți români.	13,9	17,9	10,6	45,3	12,3
g. Este un avantaj pentru mine să locuiesc în această zonă.	19,8	17,1	21,4	29,6	12,2

Minoritățile numerice nu i se asociază o inferioritate a statusului – cel puțin astfel relevă distribuția răspunsurilor la un alt item al chestionarului:

33. Dvs. trăiți într-un județ locuit în cea mai mare parte de maghiari. Ați resimțit vreodată neplăceri din cauza faptului că sunteți român?

	Adesea	De puține ori	Niciodată	Nu știu/NR
La serviciu	4,7	13,1	79,3	2,8
La doctor	2,4	8,9	88,0	0,8
Cu ocazia unor sărbători ale maghiarilor	4,3	7,6	87,5	0,6
Într-un loc public	4,0	13,4	81,6	0,9
În rezolvarea treburilor zilnice	1,9	10,8	86,6	0,8
La cumpărături	4,9	17,1	77,4	0,6

Reluând problema percepțiilor reciproce prin prisma dinamicii minoritari-majoritari, putem completa observațiile cu datele obținute în cadrul cercetării “Etnobarometru” (CCRIT, mai 2000). Subiecții au fost rugați să aprecieze statutul social al diferitelor etnii în funcție de trei coordonate: situația materială, influența politică și respectul celorlalți. Având în vedere că în construirea eșantionului s-a avut în vedere situația specială a județelor Harghita și Covasna, datele obținute în aceste județe au suficientă acuratețe pentru a se preta la o analiză distinctă.

Dintre următoarele grupuri din România, în general vorbind...

	...cine sunt mai bogați?		...cine au mai multă influență politică?		...cine se bucură de mai mult respect?	
	Români	Maghiari	Români	Maghiari	Români	Maghiari
Românii	43,5	55,7	82,4	92,1	68,5	89,9
Maghiarii	14,7	10,0	11,8	0,4	11,8	2,2
Rromii	17,3	5,7	0,4	-	0,4	-
Germanii	15,5	11,0	2,2	1,3	16,8	5,3
Evreii	7,6	15,2	1,4	5,2	1,1	0,9

Chiar dacă din punct de vedere numeric constituie grupul dominant din Secuime, etnia maghiară este așezată, din punct de vedere al statusului, pe o poziție de inferioritate. Această poziție este semnalată într-o măsură semnificativ mai mare de către etnicii maghiari decât de românii din zona respectivă. Diferența poate fi interpretată tocmai prin statului de minoritar, care este, într-un fel, revendicat de ambele etnii: românii înclină să considere că inferioritatea numerică naște dezavantaje specifice, ce vin în contradicție cu poziția lor de “majoritari”, iar maghiarii consideră că superioritatea lor numerică ar trebui să le îndreptățească la avantaje specifice, pe care însă nu le posedă.

ANEXĂ

Subeșantionul maghiar: distribuția celor ce consideră că există diferențe regionale în comparație cu distribuția pe ansamblul populației:

Distribuția pe sexe (în procente):

	Există diferențe	Întregul subeșantion
Femei	36,2	52,0
Bărbați	63,8	48,0

Distribuția pe categorii de vârstă:

	Există diferențe	Întregul subeșantion
18-34 ani	40,1	39,5
35-54 ani	37,5	31,6
Peste 55 ani	22,4	28,9

Distribuția după nivelul de școlaritate:

	Există diferențe	Întregul subeșantion
Fără școală	0	0,5
4 clase	3,3	9,1
Gimnaziu	12,5	17,1
Școală profesională sau de ucenici	28,9	26,8
Absolvent liceu	35,5	31,0
Școală postliceală sau colegiu	12,5	8,9
Studii universitare sau postuniversitare	7,2	6,6

Distribuția după origine:

	Există diferențe	Întregul subeșantion
S-a născut în localitatea respectivă	62,5	62,3
Nu s-a născut în localitatea respectivă	37,5	37,7

Distribuția după descrierea identității proprii:

	Există diferențe	Întregul subeșantion
Maghiar din România	13,2	11,0
Maghiar din Transilvania	28,5	35,5
Maghiar cu cetățenia română	15,9	17,2
Secui	34,4	28,6
Altceva	7,9	7,7

Distribuția după religie:

	Există diferențe	Întregul subeșantion
Ortodoxă	1,3	1,2
Romano-catolică	0,7	0,3
Protestantă	73,7	68,9
Neoprotestantă	23,0	28,8
Altceva	1,3	0,8

Distanța socială față de diferite etnii din România

	Subeșantionul român		Subeșantionul maghiar	
	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie(%)	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie(%)
EVREII				
Nu i-ași accepta în țară	10,3	26,1	8,8	11,3
Nu i-ași accepta în județ	6,3	9,7	6,3	7,5
Nu i-ași accepta în localitate	5,7	10,4	9,1	10,5
Aș accepta să trăiască unde vor în această țară.	74,1	52,2	79,1	74,9

	Subeșantionul român		Subeșantionul maghiar	
	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie(%)	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie(%)
GERMANII				
Nu i-ași accepta în țară	5,9	10,4	2,6	3,2
Nu i-ași accepta în județ	6,3	12,7	4,8	6,7
Nu i-ași accepta în localitate	5,9	11,2	7,8	9,7
Aș accepta să trăiască unde vor în această țară.	82,0	67,9	87,5	84,1

	Subeșantionul român		Subeșantionul maghiar	
	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie(%)	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie(%)
MAGHIARII/ROMÂNII				
Nu i-ași accepta în țară	6,8	11,9	5,5	8,4
Nu i-ași accepta în județ	6,8	11,9	10,8	15,6
Nu i-ași accepta în localitate	7,3	13,4	8,2	10,8
Aș accepta să trăiască unde vor în această țară.	78,8	61,2	77,8	69,8

	Subeșantionul român		Subeșantionul maghiar	
	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie(%)	Întregul subeșantion (%)	Criteriul etnic relevant în relații de familie(%)
RROMII				
Nu i-ași accepta în țară	31,2	47,8	24,8	29,1
Nu i-ași accepta în județ	12,8	19,4	13,4	15,1
Nu i-ași accepta în localitate	15,2	22,4	16,3	16,7
Aș accepta să trăiască unde vor în această țară.	47,2	27,6	52,9	48,2

Mobilitatea teritorială

Subsantionul romar²

		Mobilitate: Zona de plecare								Total
		Nedeclarat	Acelasi judet	Judet din Secuime	Jud. vecin din Transilv.	Jud. vecin din Moldova	Alt jud. din Trans.	Alt jud. din Mold.	Jud. din Muntenia	
De când locuiti în această localitate?	NR	1 100.0%								1 100.0%
	M-am născut aici.	337 96.6%	3 .9%	1 .3%		3 .9%	2 .6%	2 .6%	1 .3%	349 100.0%
	Nu m-am născut aici.	1 .4%	61 21.6%	3 1.1%	53 18.8%	46 16.3%	36 12.8%	40 14.2%	42 14.9%	282 100.0%
Total		339 53.6%	64 10.1%	4 .6%	53 8.4%	49 7.8%	38 6.0%	42 6.6%	43 6.8%	632 100.0%

a.

Subsantionul maghia²

		Mobilitate: Zona de plecare								Total
		Nedeclarat	Acelasi judet	Jud. din Secuime	Jud. vecin din Transilv.	Jud. vecin din Moldova	Alt jud. din Trans.	Jud. din Muntenia	Ungaria	
De când locuiti în această localitate?	M-am născut aici.	359 88.6%	29 7.2%		6 1.5%		8 2.0%	1 .2%	2 .5%	405 100.0%
	Nu m-am născut aici.	6 2.4%	158 64.5%	16 6.5%	20 8.2%	7 2.9%	29 11.8%	7 2.9%	2 .8%	245 100.0%
Total		365 56.2%	187 28.8%	16 2.5%	26 4.0%	7 1.1%	37 5.7%	8 1.2%	4 .6%	650 100.0%

a.

Subeșantionul român: cei care au menționat rezidențe anterioare din alte localități

Subeșantionul român^a

		Mobilitate: Zona de plecare					Total
		Imobili/Nedecl.	Secuime	Transilvania	Moldova	Muntenia	
considerati ca romanii de aici sunt diferiti fata de romanii din alte zone ale Transilvaniei?	nr	8 2.4%	1 1.5%	2 2.2%	1 1.1%	1 2.3%	13 2.1%
	da	67 19.8%	18 26.5%	20 22.0%	25 27.5%	13 29.5%	143 22.6%
	nu	206 60.9%	43 63.2%	56 61.5%	55 60.4%	20 45.5%	380 60.1%
	ns	51 15.1%	5 7.4%	13 14.3%	10 11.0%	10 22.7%	89 14.1%
Total			68	91	91	44	
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

a.

Subeșantionul maghiar: cei care au menționat rezidențe anterioare din alte localități

Subesantionul maghiar^a

		Mobilitate: Zona de plecare						Total
		Imobili/Nedecl.	Secuime	Transilvania	Moldova	Muntenia	Ungaria	
Considerati ca maghiarii de aici sunt diferiti de cei din alte zone ale Transilvaniei?	Nu stiu/ Nu raspund	57 15.6%	39 19.2%	8 12.7%	2 28.6%	2 25.0%		108 16.6%
	Da	128 35.1%	75 36.9%	27 42.9%	3 42.9%	2 25.0%	1 25.0%	236 36.3%
	Nu	180 49.3%	89 43.8%	28 44.4%	2 28.6%	4 50.0%	3 75.0%	306 47.1%
Total		365 100.0%	203 100.0%	63 100.0%	7 100.0%	8 100.0%	4 100.0%	650 100.0%

a.

Subesantionul maghiar^a

		Mobilitate: Zona de plecare						Total
		Imobili/Nedecl.	Secuime	Transilvania	Moldova	Muntenia	Ungaria	
considerati ca romanii de aici sunt diferiti fata de romanii din alte zone ale Transilvaniei?	nr	17 4.7%	8 3.9%		1 14.3%	1 12.5%		27 4.2%
	da	142 38.9%	85 41.9%	27 42.9%		2 25.0%	2 50.0%	258 39.7%
	nu	135 37.0%	62 30.5%	23 36.5%	5 71.4%	3 37.5%	1 25.0%	229 35.2%
	ns	71 19.5%	48 23.6%	13 20.6%	1 14.3%	2 25.0%	1 25.0%	136 20.9%
Total		365 100.0%	203 100.0%	63 100.0%	7 100.0%	8 100.0%	4 100.0%	650 100.0%

a.

Subesantionul român: diferențe în identificarea regională

Subesantionul romar^a

		Mobilitate: Zona de plecare					Total
		Imobili/Nedecl.	Secuime	Transilvania	Moldova	Muntenia	
Mă consider în primul rând...	Român	221 65.4%	44 64.7%	49 55.1%	59 64.8%	29 65.9%	402 63.8%
	European, Est european sau balcanic	11 3.3%	2 2.9%	3 3.4%	2 2.2%	3 6.8%	21 3.3%
	Ardelean	100 29.6%	20 29.4%	31 34.8%	7 7.7%	2 4.5%	160 25.4%
	Muntean, dobrogean, regătean				1 1.1%	8 18.2%	9 1.4%
	Moldovean, bucovinean	4 1.2%	1 1.5%	4 4.5%	21 23.1%		30 4.8%
	Bihorean, maramuresan, bucovinean	2 .6%	1 1.5%	1 1.1%			4 .6%
	Bucurestean					2 4.5%	2 .3%
	Altul			1 1.1%	1 1.1%		2 .3%
Total	338 100.0%	68 100.0%	89 100.0%	91 100.0%	44 100.0%	630 100.0%	

a. Esantion = Romani

Subesantionul maghiar: diferențe în identificarea regională

Subesantionul maghiar^a

		Mobilitate: Zona de plecare						Total
		Imobili/Nedecl.	Secuime	Transilvania	Moldova	Muntenia	Ungaria	
Din expresiile de mai jos, care va descriu cel mai bine identitatea?	Maghiar din Romania	41 11.2%	20 10.0%	8 12.9%	2 28.6%			71 11.0%
	Maghiar din Transilvania	129 35.3%	72 35.8%	26 41.9%	1 14.3%	2 25.0%		230 35.5%
	Maghiar de cetatenie romana	59 16.2%	36 17.9%	12 19.4%	1 14.3%	3 37.5%		111 17.2%
	Secui	109 29.9%	57 28.4%	12 19.4%	2 28.6%	2 25.0%	3 75.0%	185 28.6%
	Altceva	27 7.4%	16 8.0%	4 6.5%	1 14.3%	1 12.5%	1 25.0%	50 7.7%
Total		365 100.0%	201 100.0%	62 100.0%	7 100.0%	8 100.0%	4 100.0%	647 100.0%

a.

